ΟΚΤΟΠΟΥΣ, Η ΓΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΑΝΤΕΡΓΚΡΑΟΥΝΤ

Τέως Μπόμπορο-Μπόμπο

~O~

Τέλος καλοκαιριού του 1974. Ερχόμενος στην Ελλάδα, μετά από αρκετά χρόνια παραμονής μου σε διάφορες χώρες του κόσμου, κυρίως της κεντροδυτικής Ευρώπης, διαπίστωσα ότι η χούντα είχε αποσυντεθεί και είχε λιώσει σαν βρικόλακας και οι κάτοικοι αυτής της χώρας ζούσαν μέσα σ' ένα συνεχές παραλήρημα μέθης και ευωχίας, σε μια διαρκή γιορτή ελευθερίας. Μολονότι δεν γνώριζα σχεδόν κανέναν όλα μου φαίνονταν οικεία. Όλοι βρίσκονταν έξω στους δρόμους και παντού στήνονταν πηγαδάκια συζητήσεων. Ο κόσμος είχε ανάγκη να μιλήσει, να διώξει το κακό όνειρο και το φόβο. Μετά από το ζόφο των επτά χρόνων δικτατορίας, μέσα σε συνθήκες ελευθερίας πλέον, οι άνθρωποι δίψαγαν ν' ανακτήσουν το χαμένο χρόνο, κυκλοφορούσαν ιδέες κι όλα φάνταζαν εφικτά, δυνατά, πραγματοποιήσιμα. Οι κάτοικοι αυτής της χώρας –το 'βλεπες- ένιωθαν ξαλαφρωμένοι, ανάεροι, ανοιχτοί σε κάθε καινούργια ιδέα, όλα ήταν πρωτόγνωρα, πρωτόφαντα, πρωτάκουστα. Βγαίναμε έξω και γνωρίζαμε κάθε βράδυ νέους ανθρώπους. Ήταν λίγο σαν να ξαναανακαλύπτανε τον κόσμο, όλα όσα ήταν απαγορευμένα τώρα πλέον επιτρέπονταν…

Το βιβλιοπωλείο Οκτόπους το άνοιξα λίγο μετά την επιστροφή μου. Το μήνα Νοέμβρη βρήκα ένα πολύ ωραίο ακατοίκητο διώροφο νεοκλασικό και στο ημιυπόγειο έγινε το βιβλιοπωλείο, αφού πρώτα το έβαψα μαύρο απ' έξω και μέσα θαλασσί. Μια μέρα, ο υδραυλικός της γειτονιάς που έκανε κάποιες εργασίες στο βιβλιοπωλείο μού είπε την ιστορία του ακατοίκητου κτιρίου. Στο χώρο που τώρα είχα νοικιάσει, χρόνια πριν, ήταν το «σπίτι» της Ζιζής κι εκεί που τώρα είχα βάλει το γραφείο μου

ήταν το κρεβάτι όπου δεχόταν τους πελάτες της, από κάτω έκρυβε το δοχείο νυκτός για τις πλύσεις των πελατών με περμαγκανάντ μετά την πράξη, μαζί και το απαραίτητο πουάρ για τις κολπικές πλύσεις. Η Ζιζή ήταν από «καθώς πρέπει» σπίτι αλλά τα είχε μπλέξει μ' ένα σκληρό αγαπητικό που τη σπίτωσε. Κάποτε, η μάνα του κοριτσιού, που 'χε φάει τον κόσμο να την εύρει, εμφανίστηκε στο μπορντέλο κι έπεσε στα πόδια της Ζιζής για να την πείσει να επιστρέψει στο σπίτι. Εκείνη την ώρα μπήκε ο προστάτης κι όταν άκουσε από τη Ζιζή ότι φεύγει, έβγαλε το κουμπούρι του και της την άναψε. Η Ζιζή στο χώμα και κείνος στη στενή. Το σπίτι έκτοτε παρέμεινε ακατοίκητο και καταραμένο.

Στο αναμεταξύ οι εκδότες είχαν ανοίξει τις κρυφές αποθήκες όπου είχαν καταχωνιασμένα τα απαγορευμένα στη διάρκεια της χούντας βιβλία και τα έβγαλαν στην αγορά, ενώ παράλληλα τυπώνονταν και ανατυπώνονταν βιβλία με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, αλλά σε κάκιστες στην πλειονότητά τους μεταφράσεις. Γίνονταν ακόμη και ουρές για βιβλία που μόλις είχαν κυκλοφορήσει.

Ο κόσμος προσπαθούσε να αναπληρώσει όλα εκείνα τα σκοτεινά και σιωπηλά χρόνια που ξεκίνησαν με τη μεταξική δικτατορία και συνεχίστηκαν με τον πόλεμο του '40-την κατοχή-τον εμφύλιο-τον καραμανλισμό-τη χούντα -σχεδόν σαράντα χρόνια σιωπής.

Ήταν αρχές του 1975 όταν οι χουντικοί μεταφέρθηκαν από τη Τζια, όπου ήταν εκτοπισμένοι, στις φυλακές του Κορυδαλλού όπου και θα γινόταν η δίκη τους κι εγώ ετοίμασα μερικά πακέτα με αναρχοκομμουνιστικά βιβλία, ένα δωράκι για κάθε πρωτοπαλίκαρο, και τα πήγα στον Κορυδαλλό όπου στο επισκεπτήριο αρνήθηκαν να με αφήσουν να τα δώσω ο ίδιος αλλά και να τα παραλάβουν και τελικά τα παρέδωσα στον διευθυντή των φυλακών για να τα εγχειρίσει στους αρχιχουνταίους μπας και διαβάσουνε και ξεστραβωθούνε!

"ΝΕΑ" 3/2/75

Ἡ ἐπιμόρφωση τῶν δικτατόρων

'Αμίμητο: 'Ο ἐκδοτικός οἶκος-βιβλιοπωλεῖο OCTOPUS ἔστειλε στούς κρατουμένους δικτάτορες στόν Κορυδαλλό ἀνά πέντε ἀντίτυπα δύο ἐκδόσεών του. Τό ἕνα βιβλίο εἶναι «Τό ἀλφάβητο τοῦ κομμουνισμοῦ», τοῦ Νικολάϊ Μπουχάριν καί τό ἄλλο «Τί νά κάνουμε;», τοῦ Λένιν. 'Από ἐπιμόρφωση οἱ δικτάτορες δέν ἔχουν παράπονο...

Λίγες μέρες μετά, μια νύχτα του Μάρτη, τα φασιστοειδή της «Νέας Τάξης» (της σημερινής «Χρυσής Αυγής») έκαψαν το βιβλιοπωλείο Οκτόπους, αλλά εγώ την είχα καταφχαριστηθεί την όλη φάση. Από εκείνη την ημέρα, σα να λειτούργησε κάποιο είδος αλληλεγγύης και έμπρακτης συμπαράστασης, άρχισαν να συρρέουν εκατοντάδες άνθρωποι στο βιβλιοπωλείο της οδού Κωλέττη. Πολύ γρήγορα το Οκτόπους έγινε κοινωνικός χώρος και στέκι, κι αυτό που πάντα θεωρούσα πρώτιστο στη ζωή μου, να δημιουργώ ανθρώπινες σχέσεις και φιλίες, πραγματώθηκε με τον καλύτερο τρόπο.

13 Μαρτίου 1975
ΤΟ ΒΗΜΑ

Φασίστες τοποθέτησαν βόμβα σέ βιβλιοπωλεῖο

• ΦΑΣΙΣΤΙΚΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΣΚΟΤΩΣΕ ΤΟΝ ΜΑΝΤΑΚΑ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

[illegible]

Διαμαρτυρία

[illegible]

Φιλίες τότε έκανα πολλές. Και με όλους εκείνους που μου ήταν από πάντα προσφιλείς, νέους προβληματικούς, στερημένους ανθρώπους, απόβλητους κοινωνικά, περιθωριακούς, όλους όσους ψάχνονταν και διψούσαν για νέες ιδέες και ακούσματα αλλά και τα κάθε λογής άστεγα ζώα της πόλης, με όλους αυτούς που ταίριαξαν τα χνώτα μας γίναμε φίλοι.

Ο Μιχάλης Πρωτοψάλτης έχει γράψει για εκείνα τα χρόνια:

«Τον Τέο Ρόμβο τον γνώρισα στη μεταπολίτευση, το 1975, στο βιβλιοπωλείο του στην οδό Κωλέττη στα Εξάρχεια, στο περίφημο Οκτόπους. Το Οκτόπους ήταν το πρώτο αναρχικό βιβλιοπωλείο που φτιάχτηκε στην Ελλάδα.

Στο Οκτόπους μαζεύονταν εκτός από αναρχικούς και αμφισβητίες, άνθρωποι περιθωριακοί και μοναχικοί που αποκτούσαν εκεί μια κοινωνικότητα, τα πρώτα φρικιά, πρωτοπόροι καλλιτέχνες αλλά και άτομα με ψυχολογικά προβλήματα που έβρισκαν ένα χώρο ελευθερίας, ο οποίος χωρίς υπερβολή μπορεί να έπαιζε και κάποιο ρόλο, αν όχι θεραπευτικό, τουλάχιστον ανακουφιστικό. Το Οκτόπους γρήγορα έγινε ένας χώρος άνθισης παράξενων ιδεών και σουρεαλιστικών ή ντανταϊστικών χειρονομιών. Υπήρχε μια ατμόσφαιρα κοινοβιακή, ερωτική, εξεγερσιακή και μπίτνικ…

Ο Ρόμβος και οι άλλοι μεγαλύτεροι με το παράδειγμά τους μας έμαθαν τι σημαίνει η καθημερινή ζωή να είναι αξεχώριστη από την πολιτική

στάση. Αυτή τη συνέπεια ο Τέος Ρόμβος την κράτησε ευλαβικά μέχρι σήμερα που ασχολείται με τα οικολογικά προβλήματα. Εκείνο που με είχε εντυπωσιάσει στον Τέο ήταν η φυσική του ευγένεια και η βαθιά και βιωμένη πίστη του στην ελευθερία. Παρότι ήταν και ο ιδιοκτήτης του βιβλιοπωλείου (τυπικά, γιατί ο καθένας έκανε ό,τι ήθελε εκεί μέσα – επιπλέον αμφιβάλλω αν έβγαλε έστω μια δραχμή από το Οκτόπους) και ο μεγαλύτερος σε όλη την παρέα, δεν επέβαλλε το δικό του και άφηνε τον καθέναν να εκφράζεται όπως νόμιζε και ήθελε.

Ο Ρόμβος παρότι μπορούσε, δεν ήθελε να είναι αρχηγός. Ακόμη και σήμερα δεν υπάρχει απ' όσο τουλάχιστον γνωρίζω καμιά ομαδοποίηση που να συμβαίνει κάτι τέτοιο. Σε μια εποχή που η νεολαία ήταν στρατευμένη στα σταλινικά κόμματα και ασφυκτιούσε από την κομματική πειθαρχία, το γνήσια ελευθεριακό πνεύμα που είχε εμφυσήσει στο Οκτόπους ο Ρόμβος ήταν ό,τι έπρεπε για μας τους πιτσιρικάδες που ασφυκτιούσαμε μες την οικογένεια, στο σχολείο, στο φροντιστήριο, διψάγαμε για ελευθεριακές ιδέες και επιπλέον είχαμε και τα δυο πόδια στη σεξουαλική στέρηση...

Η παρέα μου, που και περιοδικά εκδώσαμε και, πιστεύω, όλοι κάτι προσφέραμε, στο Οκτόπους προμηθευόμασταν τα πρώτα ανατρεπτικά περιοδικά, τις μπροσούρες και τις προκηρύξεις. Εκεί πρωτοφλερτάραμε, πρωτομάθαμε πολιτική, γνωρίσαμε άλλους με ιδέες παρόμοιες με τις δικές μας και ακούγαμε τον Ρόμβο να μιλάει για τις εμπειρίες του στα κοινόβια της Γερμανίας και στο Μάη του '68.

Αν κάτι από τότε άλλαξε προς το καλύτερο, αν κάτι κάναμε, όλοι όσοι περάσαμε από το Οκτόπους, για να μην είναι οι θεσμοί της οικογένειας και του σχολείου τόσο καταπιεστικοί, για να μην πηγαίνουν οι νέοι στο στρατό, για να μπορούν να έχουν ελεύθερες ερωτικές σχέσεις κ.λ.π., η συμβολή του Ρόμβου ήταν καθοριστική».

~O~

Σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια του '50 και '60 που η νεολαία πήγαινε μαζικά στο Κολωνάκι και στις παρυφές του, τώρα οι νέοι «ψάχνονταν» στα πολιτικοποιημένα Εξάρχεια. Νέοι

άνθρωποι, πολύ θυμωμένοι με όλα και με όλους. Μου θύμιζαν τους εξαγριωμένους πιτσιρικάδες της λογοτεχνίας, το Φρανσουά Βιγιόν, τον Αρθούρο Ρεμπώ, τον Παναΐτ Ιστράτη, τον Αλφρέντ Ζαρρύ, το Νηλ Κάσσαντυ, που τους είχα κάπου, κάποτε, ανταμώσει. Λίγο πολύ όλοι τους έκαναν την προσωπική τους επανάσταση. Χειραφετούνταν από το γονικό σπίτι, ανεξαρτητοποιούνταν. Νωρίς τα πρωινά έρχονταν κάποιοι απ' αυτούς που είχαν ανάγκη να δουλέψουν, διάλεγαν βιβλία από τα ράφια και πήγαιναν στο Πολυτεχνείο και στα Προπύλαια για να τα πουλήσουν. Το μεσημέρι που επέστρεφαν κράταγαν το κέρδος τους ενώ έδιναν στο βιβλιοπωλείο τα χρήματα του κόστους αγοράς. Δουλειές γύρω δεν υπήρχαν ή κι αν βρίσκονταν κάποιες ήταν εντελώς βαρετές.

Όποιος έμπαινε στο βιβλιοπωλείο για πρώτη φορά, έπρεπε να υποστεί και την ανάλογη διερευνητική, ανακριτική στιχομυθία. «Είσαι μαζί μας στον ορατό κόσμο ή είσαι εκεί έξω με τους άλλους που είναι αόρατοι… απεκδύσου από την καθημερινή μιζέρια σου (βγάλε αυτά τα ρούχα που φοράς που σε κάνουν αόρατο) και κάτσε μαζί μας».

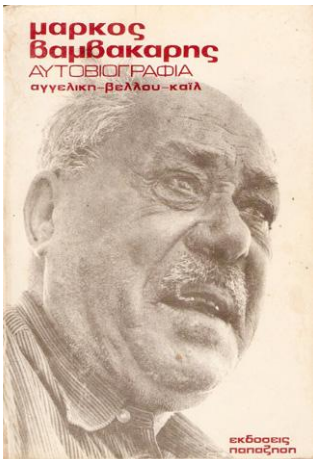
Συχνά περνούσε από το Βιβλιοπωλείο ο αγαπημένος Βαγγέλης Μανιάτης με τα ξυλοπόδαρά του και καθόταν απέξω να ξεκουραστεί. Άλλοτε μόνος, άλλοτε με τους «Γίγαντες» ακροβάτες που έκαναν τα ακροβατικά τους για χάρη μας. Χάπενιγκ, αυθόρμητα δρώμενα γίνονταν σχεδόν καθημερινά στην οδό Κωλέττη. Όποιος ήθελε έμπαινε και έπαιρνε όποιο βιβλίο ήθελε, χωρίς καν να ρωτήσει. Μέσα στο βιβλιοπωλείο υπήρχε δανειστική βιβλιοθήκη και λειτουργούσε αναγνωστήριο, ψυχοθεραπευτήριο, αφουγκραστήριο, κι ο Μαξ μοίραζε ερωτικές συμβουλές και προσκαλούσε τις κόρες των αντικρινών φροντιστηρίων να ενωθούν μαζί μας. Τα Χταπόδια, εραστές και οπαδοί του Αυθόρμητου, της Αυθαιρεσίας, της Αυτονομίας σκανδαλίζονταν από τα νεαρά θηλυκά αλλά και τις σκανδαλίζανε…

Ο Αντρέας (ο Ροκ) Μάχος μας μίλαγε για τον Έρικ Κλάπτον που τον είχε γνωρίσει κάποτε, όταν έπαιξε στον Πειραιά, και φάγανε μαζί σουβλάκια στην Τερψιθέα και δηλητηριαστήκανε μαζί, μας έλεγε για τον Φρανκ Ζάπα ότι ήταν από καταγωγή

Έλληνας από τη Μεγάλη Ελλάδα, και ερμήνευε τα κρυμμένα μηνύματα των στίχων του *Freak Out* που ήταν αναγνώσιμα μόνον στους φρίκους. Ο Δαβίδ μας διάβαζε τα ολονύκτια βάσανα της ξαγρύπνιας του που ήταν οι οικογενειακοί του εφιάλτες και οδηγούσαν κατευθείαν στο Δαφνί. Ο Θάνος ο Λοστ, που ερχόταν όλο και πιο συχνά, κουβέντιαζε παθιασμένα ότι μόνο με προβοκάτσιες θα μπορέσουμε να βάλουμε φωτιά στα μυαλά και τις συνειδήσεις των άλλων.

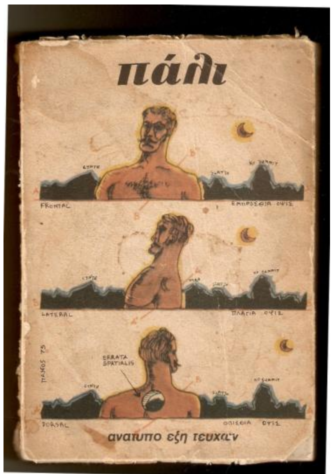
Ο Χρήστος Ζυγομαλάς μαζί με κάποιους μαθητές δημιούργησαν ένα συγκρότημα και παίζανε τραγούδια που γράφονταν επί τόπου. Κάποια στιγμή μελοποίησαν και το ρεμπέτικο στίχο «Νατάσσα της Αυγής και του Περαία» για τον Έρωτα του βιβλιοπωλείου. Ο Γιώργος Κακουλίδης μας διάβαζε τα πρώτα του ποιήματα με τίτλο *Λίμπερτι*, που ήταν το καράβι που μπαρκάρισε η ψυχούλα του στα δεκάξι του μόλις χρόνια.

Εκείνο τον καιρό διάβασα την *Αυτοβιογραφία* του Μάρκου Βαμβακάρη που είχε μόλις κυκλοφορήσει και συγκλονίστηκα. Ζώντας μακριά από την Ελλάδα αγνοούσα και τους ρεμπέτες και τα τραγούδια τους. Και επειδή ο Μάρκος μου άρεσε, κάποιο βράδυ που τον άκουσα στο ραδιόφωνο να τραγουδάει σε μια παλιά ηχογράφηση του 1961, τον μαγνητοφώνησα. Απ' ό,τι διαπίστωσα αργότερα το ντέμο με τα άγνωστα τραγούδια του Μάρκου χάθηκε και έμεινε σαν μαρτυρία **η δική μου ηχογράφηση** από το ραδιόφωνο.

Πότε πότε περνούσε από το βιβλιοπωλείο και ο σημαντικός ανθρωποποιητής Μιχάλης Κατσαρός για να μας δει αλλά και κάποιοι γεροεπαναστάτες όπως ο Άγις Στίνας που γοητευόταν από το ελευθεριακό πνεύμα του βιβλιοπωλείου. Ερχόταν επίσης και ο Γιάννης Γαλανόπουλος, εκδότης του καλού περιοδικού *Επίθεση* που έβγαινε στη χούντα. Ο Νίκος Μπαλής, μόλις τυπωνόταν το *ΟΤΑΝ*, το έφερνε αμέσως στο μαγαζί όπου πουλιόταν μέχρι να πεις κύμινο. Η Ιουλία Ραλλίδη καθόταν μαζί μας κι όλο μιλούσε για τους μπητ συγγραφείς και για την ελευθερία που αποπνέουν τα κείμενά τους.

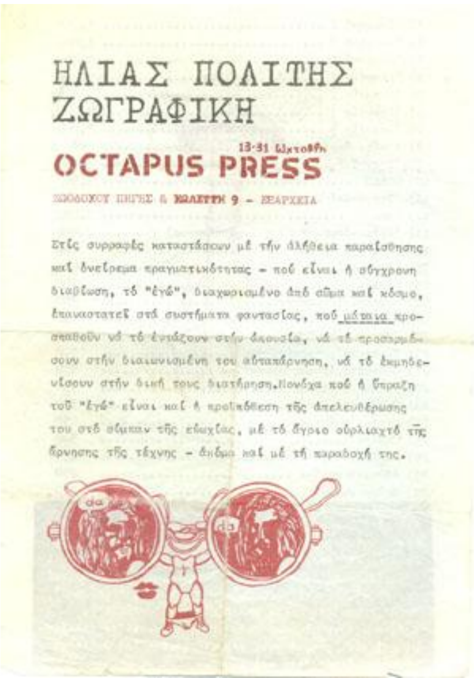
Τακτικός θαμώνας του Οκτόπους και ο **Λεωνίδας Χρηστάκης** που κουβαλούσε σε πακέτα των εκατό αντιτύπων το *ΠΑΝΤΕΡΜΑ* (παντός δέρμα ή παντός

τέρμα), τον *Κούρο* και το *ΜικροΚούρο* και γέμιζε τα τζάμια του μαγαζιού με τις φοβερές αφισέτες του όπου κατήγγειλε τον έμπορο όπλων Νίκο Παπαδάκη για την κατεστημενοποίηση της *ΣΚΗΝΗΣ* και του περιοδικού *ΠΑΛΙ*, του ελληνικού αντεργκράουντ δηλαδή, μέσα από την άχαρη και μεγαλεπίβολη παρουσίασή της στο περιοδικό *ΣΗΜΑ* ή όπου ξέχεζε τον σκηνοθέτη Παντελή Βούλγαρη για τις μειλίχιες ανελίξεις του περί την Εξουσία στο δρόμο για το φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, αλλά και πάντες τους κρατικοδίαιτους δημιουργούς που πρώτα τσάκωναν τις παχυλές κρατικές επιχορηγήσεις και κατόπιν έβγαζαν επαναστατικές κορώνες ενάντια στο κράτος. Καμιά φορά ο Λεωνίδας μάς **σχιζοαπήγγειλε** κάποιο ποίημα.

Όλη μέρα μέσα κι έξω από το βιβλιοπωλείο παρέες διάσπαρτες, συνήθως νέων. Οι συζητήσεις που γίνονταν ήταν άλλοτε άγριες, άλλοτε πάλι ήρεμες, άλλοτε προβοκατόρικες, με πνεύμα και αδιέξοδα. Φυσικά ο καθένας έλεγε το μακρύ του και το κοντό του αλλά γίνονταν πάλι και κουβέντες επιπέδου με σημασία, με χάρη, ερωτικές, απελευθερωτικές. Τα πάντα λέγονταν, τα πάντα. Κάποιοι που φλέγονταν από τις ιδέες ενάντια σε κάποιους άλλους που νοιάζονταν μοναχά για τον εαυτούλη τους και στο μυαλό τους στριφογύριζε σαν σε πλυντήριο η ιδέα πώς θα «την κάνουν»...

Τα Χταπόδια έκαναν πρόχειρες εκθέσεις των έργων τους. Τα έστηναν στον πρώτο χώρο του βιβλιοπωλείου, ώστε να τα βλέπουν όλοι όσοι έμπαιναν μέσα, πάνω στα δυο καβαλέτα που υπήρχαν εκεί ή τα καρφίτσωναν στα φύλλα φελλού που ήταν ντυμένοι οι τοίχοι και κάτω από τα έργα υπήρχε πάντα χώρος για να γράφονται σχόλια. Μερικά από τα έργα εκείνα παρουσιάζονται σήμερα στην *ΤΡΥΠΑ*. Υπάρχουν έργα αρκετών φίλων αλλά και μερικά που είναι ανυπόγραφα και δεν θυμάμαι καν ποιανών ήσαν. Ας συχωρεθεί αυτή μου η έλλειψη μνήμης...

Πρώτος εξέθεσε τα έργα του ο ομογάλακτός μου **Σταύρος (Steve) Καπλανίδης**, ο μόνος άνθρωπος που γνώριζα σε αυτήν την πόλη απ' τα παλιά και που μόλις είχε επιστρέψει και δαύτος από τη Γερμανία. Σειρά πήρε ο **Ηλίας Πολίτης** και έδειξε τη δουλειά του όπου κυριαρχούσαν οι γάτες. Ο **Λάζαρος Ζήκος**, ένα

νεαρό παιδί με μια γλύκα αλλά συνάμα και ποιητικά απόμακρος, περνούσε αραιά και πού και μας άφηνε τα αποκαλυπτικά του σχέδια που τα καρφίτσωνα εγώ για να τα βλέπουν οι άλλοι. Το ίδιο και ο **Νίκος Λίμπερ**, που όταν σχεδίαζε με το ραπιντογράφο ακούμπαγε κάπου δίπλα τα χοντρογυαλιά του κι έσκυβε πάνω στο μπλοκ στα πέντε εκατοστά απόσταση ακουμπώντας σχεδόν τη μύτη του πάνω στο χαρτί. Ο **Σωτήρης Νάτσης**, μεγαλωμένος στο ορφανοτροφείο χωρίς να γνωρίσει ποτέ γονείς, λιγομίλητος, έφερνε κι αυτός σχέδια διαρκώς. Και η **Μόνικα Στορκ** που είχε αναγκαστεί να παντρευτεί στα δεκαπέντε της, επειδή έμεινε έγκυος και τώρα, μακριά απ' την κόρη της την Ανέτα που μεγάλωνε ερήμην της στη Γερμανία, καθόταν σε μια γωνιά και όλο σχεδίαζε με παστέλ και μαύρους μαρκαδόρους, ώσπου κάποτε αποφάσισε να εκθέσει κι εκείνη τα έργα της.

Τα μεσημέρια -εφόσον υπήρχαν λεφτά- πηγαίναμε όλοι μαζί στην πλατεία Εξαρχείων και τρώγαμε, ας είναι καλά ο Χρήστος που μας έκανε τις «ειδικές τιμές». Κι όταν το Οκτόπους έμενε κλειστό και πέρναγαν κάποιοι και δεν μας έβρισκαν, άφηναν σημειώματα απογοήτευσης και εξηγούσαν τι είχαν σκοπό να κάνουν παραπέρα. Θυμάμαι χαρακτηριστικά κάποιο σημείωμα: «Χταπόδια, περάσαμε και δεν βρήκαμε κανέναν, πήραμε μαζί τη σκάλα και πάμε να απαγάγουμε τη Μάνια που την έχουν κλεισμένη σπίτι οι γονείς της...» Υπογραφή: «Χταπόδια Αξ και Μαξ». Είχαμε γίνει πια όλοι μας τα «Χταπόδια», κι έτσι μας αποκαλούσαν και οι άλλοι τριγύρω.

Αργά τις νύχτες κάποιοι έφευγαν με μπουγέλα κόλλας και πινέλα για να κολλήσουν διάφορες αφίσες αντιπολεμικές αλλά και ενάντια στην υποχρεωτική στράτευση, ενάντια στις τεράστιες δαπάνες για τις στρατιωτικές «ανάγκες», αφίσες ενάντια στο σχολείο που λειτουργούσε ως κρεατομηχανή, και συχνά προέκυπτε κυνήγι με τους μπάτσους. Ο Ηλίας Πολίτης ξεκίνησε μόνος του την εγκληματική του τέχνη πάνω στους τριγύρω τοίχους. Έγραφε συνθήματα για επικοινωνία και για ερωτικούς λυγμούς ενώ εκθείαζε την τρυφερότητα των γάτων. Στην ουσία στόλιζε με το σπρέι του τους τοίχους των Εξαρχείων γράφοντας τα ποιητικά του κείμενα που συνεχίζονταν από δρόμο σε

δρόμο. Κι όταν τον ψάχναμε, ακολουθούσαμε απλώς τη διαδρομή των κειμένων ώσπου κάπου τον πετυχαίναμε.

Κάθε Τετάρτη στις έξι το απόγευμα μοιράζαμε βιβλία δωρεάν.Μαζεύονταν νέα παιδιά από τα φροντιστήρια και ο Βασίλας, ο πρώτος στρίκερ της Αθήνας, κρυμμένος πίσω από την πορφυρή κουρτίνα στο Υπόγειο των Ερωτικών Βογκητών ξερόβηχε και άλλαζε την τσιριχτή λεπτή φωνή του σε μπάσα, ενώ ρώταγε δήθεν σοβαρά τον πρώτο στην ουρά αν τραβάει ανενδοίαστα μαλακία και μετά την απάντηση του έδινε το βιβλίο. Μπορεί να 'τανε το *Κόκκινο Βιβλιαράκι των Μαθητών* ή *Η Σεξουαλική Επανάσταση* του Βίλχελμ Ράιχ, *ο Μοναδικός και το Δικό του* του Μαξ Στίρνερ, το *Θεός και Κράτος* του Μιχαήλ Μπακούνιν, *Οι Κόμποι* του Ρόναλντ Λαινγκ ή το *Άκου Μαρξιστή* του Μάρραιη Μπούκσιν ή ο *Θάνατος της Οικογένειας* του Ντέιβιντ Κούπερ.

Τις Δευτέρες πάλι γίνονταν λογοτεχνικές βραδιές όπου γράφαμε κείμενα ομαδικά, αλυσιδωτά, δηλαδή ξεκίναγε κάποιος το γράψιμο και συνέχιζε κάποιος άλλος και μετά κάποιος τρίτος κ.ο.κ. Διαβάζαμε επίσης τα γραφτά μας ο καθένας, πεζό ή ποίηση και εάν τα κείμενα τύχαιναν επιδοκιμασίας από την ομήγυρη τα τυπώναμε σε δίφυλλα στον πολύγραφο και τα μοιράζαμε στο Οκτόπους και έξω στην οδό Κωλέτη δωρεάν.

Και στο τέλος της βδομάδας το πρόγραμμα είχε βωβό κλασικό κινηματογράφο. Ερχόταν ο παλιόφιλος Νίκος Θεοδοσίου και με τη Super 8άρα μηχανή του μας πρόβαλλε τις ταινίες που είχε φέρει από το Παρίσι: Τη *Μισαλλοδοξία* (1916) του Γκρίφιθ, το *Νανούκ του Βορρά* (1921) του Φλάερτι, την *Απληστία* (1924) του Έριχ φον Στροχάιμ, το *Στρατηγό* (1926) του Μπάστερ Κίτον, τον *Ανδαλουσιανό Σκύλο* (1929) του Λουίς Μπονουέλ, τον *Άνθρωπο με την Κάμερα* του Τζίγκα Βερτώφ (1929), αλλά και το αριστούργημα του Ζαν Βιγκό *Διαγωγή Μηδέν (1933).*

Μια άλλη δραστηριότητα του Οκτόπους ήταν οι φτηνές εκδόσεις. Εκτός από τις αφίσες ενάντια στη στράτευση, τυπώναμε μπροσούρες με θέματα που ακουμπούσαν στον προβληματισμό και στην ατμόσφαιρα του χώρου για την ελευθεριακή δράση, την κοινοβιακή ζωή, τον ελεύθερο έρωτα, που τις μετέφραζαν διάφοροι πιτσιρικάδες. Στη σειρά των εκδόσεων κυκλοφόρησαν τα *Ναρκωτικά και η Σύγχρονη Επέκτασή τους*, *ο Μύθος του Κολπικού Οργασμού* της Ανν Κεντ, *ο Ένοπλος Έρωτας δεν είναι μόνο Σύνθημα*, *Η Χαρακτηρολογική επίλυση του Οιδιπόδειου Συμπλέγματος* του Βίλχελμ Ράιχ, το *Γράμμα σ' έναν Αδελφό-κείμενα για τη Απελευθέρωση του Άντρα* του Κλοντ Στάινερ, το *Δικαίωμα στη Μαλακία* της Όσσα Χάμοντ και κείμενα για την *Ψυχεδελική Επανάσταση*, που γράφτηκαν από τον Τίμοθι Λίρι κατά την περίοδο του Χάρβαρντ και μέχρι το *Καλοκαίρι της Αγάπης*, με εμπειρίες από πειράματα που έκανε μαζί με τους φοιτητές του με όλων των ειδών τα παραισθησιογόνα, ανιχνεύοντας ζώνες του ασυνείδητου που βρίσκονται στο σκοτάδι.

Τον ίδιο καιρό κυκλοφορούσαν στα λίγα στέκια της Αθήνας, μεταφρασμένα στα ελληνικά, διάφορα ελευθεριακά και αντεργκράουντ έντυπα με εμπειρίες από τα κινήματα των αντιεξουσιαστών φοιτητών στη Γαλλία, τη Γερμανία και την εξέλιξη του κάθε τύπου αναρχισμού. Για το σημαντικό πείραμα της Χριστιανίας, στην Κοπεγχάγη, όπου κάτι αντίστοιχο δεν είχε ξαναγίνει πουθενά αλλού στον κόσμο αλλά και για τις εμπειρίες του Κεν Κέσι, που είχε γράψει το σπουδαίο βιβλίο *Στη Φωλιά του Κούκου*- κι έγινε ταινία από τον Μίλος Φόρμαν εκείνη τη χρονιά (1975)- όπου κήρυττε ότι το LSD σαν διευρυντικό του εγκεφάλου είναι το όχημα για την απελευθέρωση από το συντηρητικό τρόπο ζωής.

Όλα αυτά τα έντυπα διακινούνταν μέσα σε λογικές αντικουλτούρας και εναλλακτικού τρόπου ζωής, με μικρό τιράζ και διακίνηση χέρι-χέρι στα ελάχιστα στέκια. Πρώτος κυκλοφορητής ο Λεωνίδας Χρηστάκης που παρουσίαζε μέσα από τα έντυπά του διαρκώς φερέλπιδες νέους. Ο Ηλίας Πολίτης κυκλοφόρησε το *Μαύρο Γαρύφαλλο* και το *ΟΥΦ* και τα πούλαγε στο δρόμο ο ίδιος. Ο Χρήστος Κωνσταντινίδης έβγαλε το *Πεζοδρόμιο*. Ο Αντρέας ο Ροκ έκδωσε την *εγκυκλοπαίδεια του Ροκ* και το *Μυ*. Ο Νίκος Μπαλής το *Πολικό Αστέρι*. Ο Γιώργος Λαζόπουλος έβγαλε τα βιβλία *Εξουσία, Μαρξισμός, Σχιζοφρένεια* και *Αγγούρια, ο Εαυτός μας* και *Πράσινα Άλογα* και τον *Μαρκήσιο του Λερουά*, και κανά δυο χρόνους αργότερα

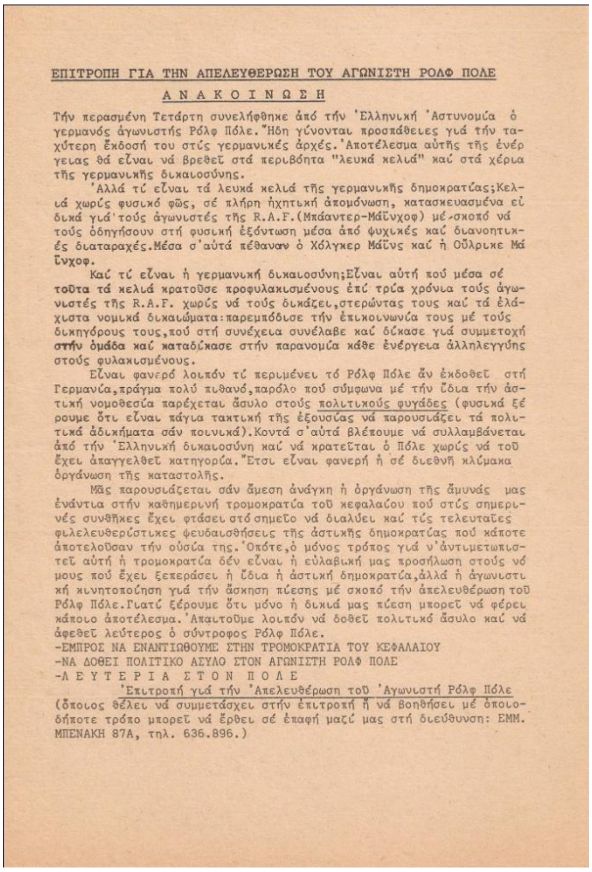

σαν μια υπέρτατη αντεργκράουντ χειρονομία εξαπέστειλε τα εναπομείναντα βιβλία του στον υπόνομο Ζωοδόχου Πηγής και Καλλιδρομίου γωνία. Την ίδια χρονιά κυκλοφορεί με τεράστια επιτυχία το σημαντικότατο βιβλίο του Άρη Αλεξάνδρου, *Το Κιβώτιο* (1975), ενώ εκείνος συνεχίζει να πλένει βιτρίνες στο Παρίσι όπου λίγο καιρό μετά θα πεθάνει.

Όταν έβρισκα καιρό μετέφραζα και γω διάφορα πειραματικά κείμενα *fold-ins* και *cut-ups* όπως τη *Δανέζικη Εγχείρηση* του Ουίλιαμ Μπάροους, την *Τηλεφυματίωση* των Βάισνερ, Μπάροους, Πελιέ, κάποια σκόρπια διηγήματα του Μπουκόβσκι που εμφανίζονταν σε περιθωριακά αμερικάνικα περιοδικά όπως *Τα 15 εκατοστά*, *Η δύναμη της μοίρας*, ώσπου κάποτε μετέφρασα και το αγαπημένο μου βιβλίο *Σημειώσεις ενός Πορνόγερου*. Κάποια στιγμή γνωρίστηκα με τη Στέφι Καρπ, που έκανε το μεταπτυχιακό της στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών και τα βράδια κοιμόμουν στο ελάχιστο δώμα της όπου και μεταφράζαμε μαζί στα ελληνικά το βιβλίο του Μπόμι Μπάουμαν για το κίνημα της 2ας Ιούνη *Πώς Άρχισαν Όλα*, μια μαρτυρία για το αντάρτικο πόλης στο Βερολίνο, αλλά και το *Ρεμπέτικο* του Ηλία Πετρόπουλου στα γερμανικά.

Το πρώτο μου βιβλίο *Τηλεφυματίωση* κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις *Πολιτεία* τις οποίες μου είχε παραχωρήσει ο Αντρέας Παπαθανασόπουλος. Τα ξενόγλωσσα βιβλία της *Πολιτείας* ήταν μεταφρασμένα όλα από την Αλεξάνδρα, αδελφή του Αντρέα, κι ήταν όλες οι μεταφράσεις εξαιρετικές. Ο Αντρέας ήταν ο απόλυτος εραστής του βιβλίου, από τους ελάχιστους που δεν ενδιαφέρονταν για την εμπορική του αξία. Στοιχειοθετούσε ο ίδιος τα βιβλία του τις νύχτες που δούλευε σαν φάντασμα στο τυπογραφείο του Λουκά Γιοβάνη, στη γαλάζια πολυκατοικία της πλατείας Εξαρχείων. Όλη νύχτα τα μαγικά του δάχτυλα έτρεχαν πάνω στο κλαβιέ της πελώριας λινοτυπικής μηχανής και σε κάθε άγγιγμά τους το βραστό μέταλλο χυνόταν και γινόταν γράμματα, λέξεις κι αράδες που ο Αντρέας το ξημέρωμα τις έδενε σε σελίδες.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΙΣΤΗ ΡΟΛΦ ΠΟΛΕ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Η

Τήν περασμένη Τετάρτη συνελήφθηκε ἀπό τήν Ἑλληνική Ἀστυνομία ὁ γερμανός ἀγωνιστής Ρόλφ Πόλε. Ἤδη γίνονται προσπάθειες γιά τήν ταχύτερη ἔκδοσή του στίς γερμανικές ἀρχές. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐνέργειας θά εἶναι νά βρεθεῖ στά περιβόητα "λευκά κελιά" καί στά χέρια τῆς γερμανικῆς δικαιοσύνης.

Ἀλλά τί εἶναι τά λευκά κελιά τῆς γερμανικῆς δημοκρατίας; Κελιά χωρίς φυσικό φῶς, σέ πλήρη ἠχητική ἀπομόνωση, κατασκευασμένα εἰδικά γιά τούς ἀγωνιστές τῆς R.A.F. (Μπάαντερ-Μάϊνχοφ) μέ σκοπό νά τούς ὁδηγήσουν στή φυσική ἐξόντωση μέσα ἀπό ψυχικές καί διανοητικές διαταραχές. Μέσα σ'αὐτά πέθαναν ὁ Χόλγκερ Μάϊνς καί ἡ Οὔλρικε Μάϊνχοφ.

Καί τί εἶναι ἡ γερμανική δικαιοσύνη; Εἶναι αὐτή πού μέσα σέ τοῦτα τά κελιά κρατοῦσε προφυλακισμένους ἐπί τρία χρόνια τούς ἀγωνιστές τῆς R.A.F. χωρίς νά τούς δικάζει, στερώντας τους καί τά ἐλάχιστα νομικά δικαιώματα: παρεμπόδισε τήν ἐπικοινωνία τους μέ τούς δικηγόρους τους, πού στή συνέχεια συνέλαβε καί δίκασε γιά συμμετοχή στήν ὁμάδα καί καταδίκασε στήν παρανομία κάθε ἐνέργεια ἀλληλεγγύης στούς φυλακισμένους.

Εἶναι φανερό λοιπόν τί περιμένει τό Ρόλφ Πόλε ἄν ἐκδοθεῖ στή Γερμανία, πράγμα πολύ πιθανό, παρόλο πού σύμφωνα μέ τήν ἴδια τήν ἀστική νομοθεσία παρέχεται ἄσυλο στούς πολιτικούς φυγάδες (φυσικά ξέρουμε ὅτι εἶναι πάγια τακτική τῆς ἐξουσίας νά παρουσιάζει τά πολιτικά ἀδικήματα σάν ποινικά). Κοντά σ'αὐτά βλέπουμε νά συλλαμβάνεται ἀπό τήν Ἑλληνική δικαιοσύνη καί νά κρατεῖται ὁ Πόλε χωρίς νά τοῦ ἔχει ἀπαγγελθεῖ κατηγορία. Ἔτσι εἶναι φανερή ἡ σέ διεθνῆ κλίμακα ὀργάνωση τῆς καταστολῆς.

Μᾶς παρουσιάζεται σάν ἄμεση ἀνάγκη ἡ ὀργάνωση τῆς ἄμυνάς μας ἐνάντια στήν καθημερινή τρομοκρατία τοῦ κεφαλαίου πού στίς σημερινές συνθῆκες ἔχει φτάσει στό σημεῖο νά διαλύει καί τίς τελευταῖες φιλελευθερίστικες ψευδαισθήσεις τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας πού κάποτε ἀποτελοῦσαν τήν οὐσία της. Ὁπότε, ὁ μόνος τρόπος γιά ν'ἀντιμετωπιστεῖ αὐτή ἡ τρομοκρατία δέν εἶναι ἡ εὐλαβική μας προσήλωση στούς νόμους πού ἔχει ξεπεράσει ἡ ἴδια ἡ ἀστική δημοκρατία, ἀλλά ἡ ἀγωνιστική κινητοποίηση γιά τήν ἄσκηση πίεσης μέ σκοπό τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Ρόλφ Πόλε. Γιατί ξέρουμε ὅτι μόνο ἡ δική μας πίεση μπορεῖ νά φέρει κάποιο ἀποτέλεσμα. Ἀπαιτοῦμε λοιπόν νά δοθεῖ πολιτικό ἄσυλο καί νά ἀφεθεῖ λεύτερος ὁ σύντροφος Ρόλφ Πόλε.

-ΕΜΠΡΟΣ ΝΑ ΕΝΑΝΤΙΩΘΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
-ΝΑ ΔΟΘΕΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΑΣΥΛΟ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΙΣΤΗ ΡΟΛΦ ΠΟΛΕ
-Λ Ε Υ Τ Ε Ρ Ι Α Σ Τ Ο Ν Π Ο Λ Ε

Ἐπιτροπή γιά τήν Ἀπελευθέρωση τοῦ Ἀγωνιστή Ρόλφ Πόλε

(ὅποιος θέλει νά συμμετάσχει στήν ἐπιτροπή ἤ νά βοηθήσει μέ ὁποιοδήποτε τρόπο μπορεῖ νά ἔρθει σέ ἐπαφή μαζί μας στή διεύθυνση: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 87Α, τηλ. 636.896.)

Αρχές της άνοιξης του '76 νοικιάσαμε πέντε φίλοι μαζί ένα μεγάλο σπίτι στην οδό Μπενάκη. Στις 22 Ιουλίου 1976 συλλαμβάνεται στην Αθήνα ο Ρολφ Πόλε. Το σπίτι της οδού Μπενάκη μετατρέπεται σε Επιτροπή Συμπαράστασης για να μην εκδοθεί ο Ρολφ

Πόλε στη Γερμανία των λευκών κελιών και γίνεται χώρος καθημερινών συναντήσεων και πολιτικών δράσεων. Η δίκη κράτησε όλο το καλοκαίρι με συνεχείς εκδηλώσεις συμπαράστασης από την πλευρά της Επιτροπής προς το Γερμανό σύντροφο Ρολφ Πόλε που κατέληγαν συχνά σε συγκρούσεις με την αστυνομία και σε συλλήψεις των μελών της Επιτροπής. Εγώ την περνούσα όλη μέρα στο δικαστήριο των φυλακών Κορυδαλλού παρέα με τον Πόλε μιας και ήμουν ο διερμηνέας του και το βράδυ που γύρναγα σπίτι έβρισκα πενήντα με εκατό τύπους ξαπλωμένους παντού σε όλα τα πατώματα και τα δωμάτια. Ήταν σχεδόν ανυπόφορο. Μόνον η Χαρά μου που έλαμπε και με περίμενε με γλύκαινε.

Το Εφετείο με ψήφους τρεις υπέρ και δύο κατά αποφασίζει να μην εκδοθεί ο Πόλε. Όμως ο Καραμανλής άλλα είχε στο μυαλό του. Ο Πόλε έπρεπε να εκδοθεί γιατί στη Γερμανία γίνονταν εκλογές και η μη έκδοση σήμαινε αποτυχία της κυβέρνησης του Σμιτ. Κατόπιν τούτου ζητήθηκε η επανάληψη της δίκης από τον Άρειο Πάγο. Στους δρόμους της Αθήνας γίνονταν πορείες, ταραχές και συλλήψεις.

Στις αρχές του Σεπτέμβρη έγινε η δίκη όσων είχαν συλληφθεί στις τελευταίες εκδηλώσεις συμπαράστασης στον Πόλε και καθάρισαν άλλοι με αναστολή κι άλλοι με αθώωση. Και με το τέλος του καλοκαιριού της Αναρχίας, την 1η Οκτώβρη, ο Πόλε εκδόθηκε από τον Καραμανλή στις γερμανικές αρχές και ο σοσιαλδημοκράτης Χέλμουτ Σμιτ κέρδισε τις εκλογές και του χρώσταγε χάρη.

Το κοινόβιο έβαινε προς διάλυση. Το πείραμα σπιτιού και επιτροπής φαινόταν ότι απέτυχε. Δεκάδες άνθρωποι τριγύρναγαν μες στο σπίτι. Δεν υπήρχε χώρος για να ξεκουραστείς, να μιλήσεις, να δουλέψεις, δεν υπήρχε αρκετός αέρας για ν' αναπνεύσεις και το χειρότερο φαινόταν ότι δεν υπήρχε κάτι βαθύτερο να μας ενώνει.

Μετά από όλα αυτά τα συγκλονιστικά γεγονότα κάποιοι από την παρέα των Χταποδιών προσχώρησαν στις εναλλακτικές θρησκείες που φάνταζαν σαν αρχαίες φιλοσοφίες αλλά με έναν κήρυκα γκουρού. Άλλοι πάλι ανακάλυψαν την επανάσταση. Σε μια ταράτσα στη Βαλτετσίου είχαμε νοικιάσει τρία δωμάτια, όπου έμεναν όσοι από τα Χταπόδια το είχαν ανάγκη. Περνώντας κάποια μέρα από κει έγινα μάρτυρας μιας βλακώδους στρατιωτικής παρέλασης με ξύλινα όπλα γύρω τριγύρω στην ταράτσα από τους πιτσιρικάδες που έμεναν εκεί, στην επιθυμία τους να με εντυπωσιάσουν και να με πείσουν ότι εκπαιδεύονται για τον ένοπλο που επίκειται.

Τους είπα ότι συμπεριφέρονται σαν κνίτες που εκείνο τον καιρό, ενώ εμείς πηγαίναμε στην Πλάκα για να δούμε και ν' ακούσουμε τους «Σώκρατες ντρανκ δε κόνιουμ» και στο Κλειδί για να ακούσουμε ροκ, εκείνοι πήγαιναν ν' ακούσουν τραγούδια αντάρτικα με στίχους γεμάτους κουρνιαχτό και αίμα συνοδεύοντάς τα με κάτι φρικαλέα ξεφωνητά και βαρύ χτύπημα της αρβύλας στο σανιδένιο πάτωμα. Τους έβρισα «Αποξηραμένα χταπόδια» κι έφυγα.

Μια από τις επόμενες νύχτες οι ίδιοι πιτσιρικάδες μπουκάρανε σ' ένα φιλικό βιβλιοπωλείο που ο ιδιοκτήτης του έκανε αγώνα για να το κρατήσει σαν στέκι δουλεύοντας τις νύχτες σε φούρνο. Κλέψανε το στερεοφωνικό και δίσκους. Τους ζήτησα να επιστρέψουν τα κλοπιμαία, είπαν: «ναι», «ναι», μα δεν το έκαναν. Μετά από αυτό δεν ήθελα να τους ξαναδώ.

Τη μετάφραση που είχαμε κάνει η Στέφι Καρπ κι εγώ λίγους μήνες πριν, την είχα δώσει στην Επιτροπή για τον Πόλε να τη διαχειριστεί. Μια μέρα εμφανίστηκαν στο σπίτι δύο νεαρές Γερμανίδες που –όπως

είπαν- δούλευαν στο γραφείο του Κρουασάν, δικηγόρου της ΡΑΦ, και ζήτησαν να μην εκδοθεί το βιβλίο του Μπόμι Μπάουμαν διότι επρόκειτο για μια ηττοπαθή μαρτυρία που στιγματίζει το αντάρτικο πόλης με τους ισχυρισμούς του ότι το ένοπλο κίνημα είναι απλώς βία και μάλιστα αναποτελεσματική.

Από την εμπειρία μου στη Γερμανία κατάλαβα ότι ανήκαν στο νόμιμο μηχανισμό της ΡΑΦ. Τους είπα ότι δεν συμφωνώ και θεωρούσα τη μαρτυρία ενός ανθρώπου που ήταν εντός των τειχών πολύ σημαντική. Τσακωθήκαμε και έφυγαν έξαλλες. Τελικά η μετάφραση του Μπάουμαν εξαφανίστηκε από έλληνες συντρόφους που είχαν πεισθεί ότι το βιβλίο θα λειτουργούσε αρνητικά για το αντάρτικο πόλης.

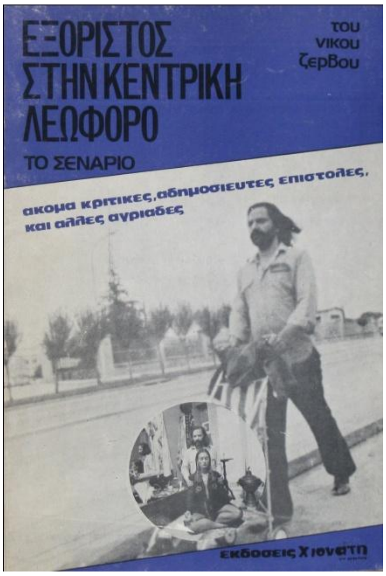
Ήταν εκεί γύρω στα 1977, μετά το καλοκαίρι της Αναρχίας, και εμείς είχαμε αφήσει το σπίτι στην Μπενάκη. Είχαμε μετακομίσει από τα Εξάρχεια στις προσφυγικές πολυκατοικίες στον περιφερειακό του Λυκαβηττού. Εργαζόμουνα και πάλι στο σινεμά και σε τηλεοπτικές εκπομπές. Κάθε τρεις και λίγο μας ξυπνούσαν απ' τα άγρια χαράματα οι ασφαλίτες που έρχονταν στο σπίτι για έρευνα με έναν εισαγγελέα και δείχνοντας το ένταλμα μπούκαραν μέσα και τα έκαναν όλα φύλλο και φτερό αναζητώντας εκρηκτικά ή οτιδήποτε άλλο επιβαρυντικό π.χ. έντυπα, κείμενα, κάτι για να με δέσουνε. Πολλούς από τους φίλους μας τους είχαν ήδη συλλάβει αποδίδοντάς τους κακουργηματικές πράξεις με τις οποίες δεν είχαν καμία σχέση και έτσι, με στημένες κατηγορίες, ταλαιπωρήθηκαν για μήνες με προφυλακίσεις μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι.

Τότε ήταν που δούλεψα στην ταινία του φίλου Νίκου Αλευρά *Πέφτουν οι σφαίρες σαν το χαλάζι...* (1977). Ο Αλευράς, απ' όσο ξέρω, ήταν ο πρώτος έλληνας σκηνοθέτης που άρχισε γυρίσματα χωρίς να έχει γραμμένο σενάριο. Στο μυαλό του είχε μόνο δυο-τρεις σκηνές όταν ξεκίνησε να κάνει ταινία μεγάλου μήκους. Ήθελε να κάνει μια δραματική ταινία και στο τέλος έκανε κωμωδία. Και μόνο να βλέπεις τον Αλευρά να παίζει δραματικά, ήταν αρκετό για να σκάσεις στα γέλια. Γύρισε μια ταινία αυθόρμητη και ναΐφ και ακριβώς για το λόγο αυτό ήταν πολύ σημαντική. Κανείς εκείνα τα χρόνια δεν μπορούσε να διανοηθεί να κάνει ταινία χωρίς σενάριο, ούτε καν μια low-budget παραγωγή, παρόλα αυτά η ταινία προχώρησε κι τέλειωσε. Γυρίστηκε εξ ολοκλήρου στα 16mm με ένα μικρό συνεργείο τεσσάρων μόλις τεχνικών και τη συμμετοχή πολλών φίλων, ερασιτεχνών ηθοποιών, όπου σχεδόν κανείς δεν πληρωνόταν. Και έγιναν

μόνο τα αναγκαία έξοδα για φιλμ, εργαστήρια, μοντάζ κλπ. Και ο Αλευράς το τόλμησε! Η ενθουσιώδης υποδοχή της ταινίας από το κοινό τον αποζημίωσε με το παραπάνω.

Την ίδια χρονιά ο Λεωνίδας Χρηστάκης κυκλοφόρησε το σπουδαίο περιοδικό *ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ* (1977), που έμελλε να κυριαρχήσει στο πεδίο των ιδεών και της καταγραφής νέων ρευμάτων για μια ολόκληρη εικοσαετία, ο Κυριάκος Βασιλειάδης έβγαλε το *Εδώ και Τώρα* και ο Μιχάλης Πρωτοψάλτης τον *Κόκορα που λαλεί στο Σκοτάδι*. Στο δρόμο που χάραξε ο Αλευράς, του σινεμά ντιρέκτ, εμφανίζεται κινηματογραφικά και ο Ζερβός με τον *Εξόριστο της Κεντρικής Λεωφόρου* (1979), όπου πρωταγωνιστεί ο Κώστας Φέρρης παίζοντας με τον εαυτό του.

Τον ίδιο καιρό ο Ηλίας Πετρόπουλος έβγαλε το *Εγχειρίδιον του Καλού Κλέφτη* (1979) και μεις, παρόλο που ήμαστε άφραγκοι, αγοράσαμε είκοσι αντίτυπα και χαρίζαμε το βιβλίο στους φίλους μας. Ο Νίκος Νικολαΐδης, συγγραφέας του *Οργισμένου Βαλκάνιου*, ενός βιβλίου που μας είχε όλους παλιότερα αγγίξει, γύρισε *Τα Κουρέλια Τραγουδάνε Ακόμα* (1979) και μας αποτρέλανε. Και κανά-δυο χρόνους αργότερα ο Θωμάς Γκόρπας εκδίδει το *Περιπετειώδες Κοινωνικό και Μαύρο Αφήγημα* (1981) όπου μέσα στις σελίδες του ανακαλύψαμε τους περιθωριοποιημένους λογοτεχνικούς προφήτες μας.

~Ο~

Για μας η έκδοση της *ΤΡΥΠΑΣ* (1979-81) έγινε η Ουτοπία μας, το Γιουκάλι μας, ο περιοδικός τόπος όπου θα ένωνε την ανατρεπτικότητά μας αντίκρυ σε μια κοινωνία εφησυχασμένη, βουλιαγμένη, θανατερή, σκοτεινή, αγέλαστη και σκυθρωπή...

Όλες οι πιθανές και απίθανες συλλήψεις θα χώραγαν στο περιοδικό. Οι δημιουργοί θα έκαναν το «μακρύ τους και το κοντό τους», ό,τι φαντάζει πιο σωστό, λογικό, παρωχημένο, αλλότριο, παλαβό, παράξενο, τρελό, ασύλληπτο, το αδύνατο θα πραγματοποιούνταν σε αυτό το περιοδικό.

Από τη δουλειά μου στον κινηματογράφο, αγόρασα μια IBM ηλεκτρική γραφομηχανή. Και από τα βιβλία του βιβλιοπωλείου που μου είχαν απομείνει πήρα κάποια μαζεμένα λεφτά και ξεκίνησα την περιπέτεια της ΤΡΥΠΑΣ.

Πολλά από τα ταλαντούχα παιδιά που είχα την τύχη να συναντήσω στο Οκτόπους εκείνα τα χρόνια της Μεταπολίτευσης ερχόντουσαν από το πρωί στο σπίτι μας και συχνά περνούσαν και τη νύχτα εκεί. Ο Λίμπερ, ο Πολίτης, ο Μαξ, όλη την μέρα σχεδίαζαν, κουβέντιαζαν ή έγραφαν κείμενα. Το σπίτι ήταν ο χώρος της απόλυτης δημιουργίας. Όλη μέρα ακούγαμε Stones, τραγούδια του Bob Dylan, του Bob Marley, συγκροτήματα Punk και New Wave που πρωτοεμφανίστηκαν τότε. Η Χαρά καθισμένη στην ηλεκτρική γραφομηχανή πληκτρολογούσε αδιάκοπα. Ο Μάκης Τσιπουρίδης της έδινε τις διαστάσεις και τη γραμματοσειρά του κάθε κειμένου, και κείνη έγραφε διαρκώς μονόστηλα, δίστηλα, τρίστηλα, ελεύθερα, δακτυλιωτά και διαγώνια, πλάγια ελεύθερα κείμενα. Ο Μάκης Τσιπ έκανε τη σελιδοποίηση, τους τίτλους, έβαζε ράστερ, άπλωνε χρώματα στα σκίτσα. Γενικώς υπήρχε ένας οργασμός δημιουργίας. Γύρω ένας κόσμος που ήξερε ότι επρόκειτο να εκδοθεί η ΤΡΥΠΑ ετοίμαζε κείμενα, σκίτσα, κόμιξ, έκανε φωτογραφήσεις: Ο Νίκος Μπαλής, ο Λάζαρος Ζήκος, ο Βαγγέλης Μανιάτης, ο Άγγελος Μαστοράκης, η Άννα Βιχ, ο Παύλος Σιδηρόπουλος, ο Αντρέας Μάχος, ο Δημήτρης Ρόμβος, η Άννα Βαφία, ο Νίκος Αλευράς, ο Γρηγόρης Εμμανουήλ, η Σοφία Λαμπίκη, ο Αντρέας Τσιλιφώνης, ο Γιώργος Ματορίκος, ο Βαγγέλης Κοτρώνης, η Άννα Αττάρτ και πολλοί άλλοι φίλοι μας. Ο Πάνος (Πητ) Κουτρουμπούσης που ζούσε στην Αγγλία και ο Δημήτρης Γέρος εξ Αθηνών έστελναν ταχυδρομικά τη συνεργασία τους.

Η *ΤΡΥΠΑ* βγήκε και καμαρώναμε πια όλοι μας σαν τα «γύφτικα σκεπάρνια». Είχαμε καταφέρει να κυκλοφορήσουμε το ΠΡΩΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΤΕΡΓΚΡΑΟΥΝΤ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ! Η τρέλα μας ήταν χυμένη μαζί με τα χρώματα σε όλες τις σελίδες του. Και όλη αυτή η χαρά της δημιουργίας επαναλήφθηκε και στο 2ο τεύχος όπου γλεντήσαμε την έκδοση του περιοδικού με κεφτεδομαχίες στον *Πειναλέων* των Εξαρχείων…

Εγώ εντωμεταξύ δεν έβρισκα δουλειά στο σινεμά και έτσι έπιασα δουλειά στην οικοδομή. Κάποια μέρα όμως έπεσα και χτύπησα και μετά από το ατύχημα δεν μπορούσα πλέον να δουλέψω. Με τη Χαρά ξεμείναμε, δεν είχαμε καθόλου χρήματα, απλήρωτο ρεύμα, τηλέφωνο, νοίκι και δεν μπορούσαμε ούτε να φάμε καλά-καλά.

Κάποια από κείνες τις δύσκολες μέρες –έτσι όπως συμβαίνει στα παραμύθια- παρουσιάστηκε, από το πουθενά, ο Χρηματοδότης για το περιοδικό. Και μας ξεσήκωσε, μας έβαλε μπουρλότο στα μυαλά. Όταν πρωτοείδε την *ΤΡΥΠΑ*, μας είπε, έσκασε στα γέλια, θεωρούσε ότι ήταν το πιο ενδιαφέρον περιοδικό που είχε κυκλοφορήσει ποτέ στη χώρα μας. Τον ενδιέφερε να χρηματοδοτήσει μια τέτοια ανατρεπτική κατάσταση μόνο και μόνο για να συνεχίσει να υπάρχει, δεν τον ενδιέφερε καθόλου να παρέμβει ή να επέμβει πουθενά. Τις επόμενες μέρες τυπώσαμε μεγάλες αυτοκόλλητες *ΤΡΥΠΕΣ* και γεμίσαμε τα πεζοδρόμια του κέντρου της Αθήνας. Ερχόταν παντού μαζί μας κι έκανε ό,τι κάναμε κι όλο ξεκαρδιζότανε στα γέλια, με κάθε τι που σκεφτόμασταν, με κάθε τι που λέγαμε. Το περιοδικό προχώρησε και με διάφορες παλινωδίες τυπώθηκε. Λίγες καιρό πριν, ο Χρηματοδότης χάθηκε στα εμπορικά του ταξίδια μεταξύ Ευρώπης-Μέσης Ανατολής-και κεντρικής Αφρικής και με έπαιρνε τηλέφωνο, τη μια μέρα από το αεροδρόμιο της Ζυρίχης, την άλλη μέρα από τον Λίβανο, από τη Νιγηρία, Παρίσι, Λονδίνο κι όλο ξεκαρδιζότανε στα γέλια. Εμείς είχαμε ήδη κλείσει έξι μήνες χωρίς καθόλου χρήματα. Τότε ήρθε ο διορισμός της Χαράς και αποφάσισε να τον αποδεχτεί. Και έφυγε για να παρουσιαστεί στο σχολείο του Κρανιδίου.

~Ο~

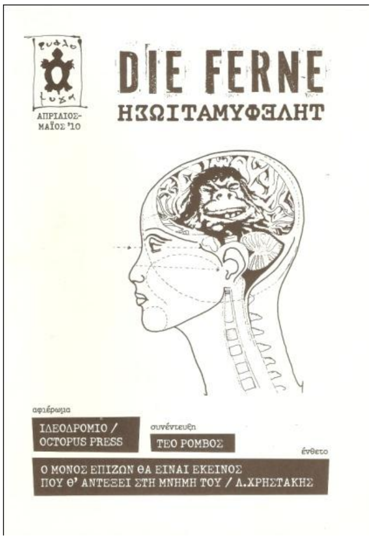
Και το Οκτόπους και η παρέα εκείνη που μαζί τους έζησα στιγμές ευωχίας, ευτυχίας και ταύτισης, συνεχίζουν να κατοικούν εντός μου. Θυμάμαι, ήταν όλοι τους παιδιά χωρίς οικογένεια. Ίσως αυτό να ήταν και η λύτρωσή τους, η ελευθερία τους. Απελευθερωμένοι μια για πάντα και

καταραμένοι. Το τρίπτυχο της οργής τους: "Πατρίς", "Θρησκεία", "Οικογένεια". Όλες τους οι πράξεις έτειναν να αποστεώσουν αυτές τις «τρεις ιερές έννοιες» από το ψαχνό τους, γιατί άλλες ήταν οι αξίες τους – που ονειρεύομαι ότι θα είναι και οι αξίες του αυριανού κόσμου–, οι μεγάλες οικογένειες, οι ανθρώπινες κοινωνίες. Οι ίδιοι δεν έκαναν οικογένεια, δεν υπηρέτησαν στο στρατό, δεν παραδόθηκαν στη χαύνωση κάποιας θρησκείας. Κατά κάποιο τρόπο αποδόμησαν τον παρωχημένο ανθρώπινο κόσμο για να τον κάνουν πιο βατό, ίσα με τα όνειρά τους.

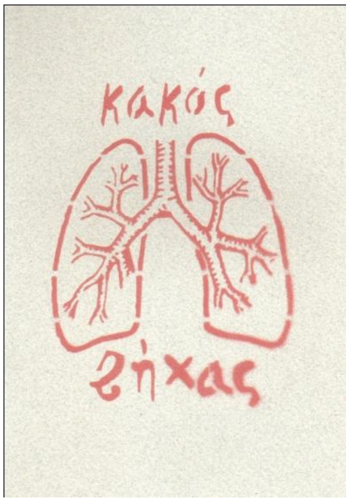
Και πάνω από όλα, αυτοί οι νεαροί «βέβηλοι», τα φρικιά, αμφισβήτησαν κάθε μορφή εξουσίας.

Σήμερα το αντεργκράουντ, αυτή η στάση ζωής, συνεχίζει να είναι εδώ, ο ίδιος Υπόγειος Κόσμος είναι παντού, έτοιμος να αντισταθεί. Το κάνει με κάθε είδους Αυτοδιαχειριζόμενες συλλογικότητες και Στέκια. Λαϊκές συνελεύσεις γειτονιών, Αυτοοργανωμένοι Κοινωνικοί Χώροι, Καταλήψεις εγκαταλειμμένων παλιών κτιρίων σε πόλεις και επαρχία, Κοινωνική-Συλλογική κουζίνα, Πρωτοβουλία δικτύωσης, Ελεύθερο λογισμικό και ανοιχτός κώδικας, Εργασιακές κολεκτίβες, Οικοκοινότητες και Αλληλέγγυο εμπόριο, Ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών χωρίς χρήματα, Χαριστικά- ανταλλακτικά παζάρια. Αλληλεγγύη και αντίσταση. Κι εκεί οι άνθρωποι δοκιμάζουνε να ζήσουν μαζί και μακριά από εμπορευματικές λογικές.

Το ίδιο και με τα έντυπα, τους μουσικούς, τους δημιουργούς. Ο Angel Frisko με την Τυφλόμυγα, ο Bilos που έφτιαξε με τα χεράκια του τον

Κακό Βήχα, το Zero Geographic, ο Θάνος ο Λοστ με τους Λοστ Μπόντις, οι Dadaifi και όλες εκείνες οι μαγικές οάσεις που κάθε λίγο ξεφυτρώνουν στις μεγαλουπόλεις και στην επαρχία. Ένας ολόκληρος κόσμος, που πάλλεται και δονείται και που προσπαθεί να αρθρώσει μιαν άλλη γλώσσα,

μια εναλλακτική έκφραση, τον αυριανό πολιτισμό μας.

Τους ευχαριστώ θερμά λοιπόν, όλους εκείνους τότε, αλλά και όσους σήμερα συνεχίζουν να δίνουν νόημα στην ύπαρξή μου, στη ζωή μου. Και όπως γράφει σ' ένα τοίχο στο Θησείο:

ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΟΛΗ Η ΓΗ

ΚΑΙ ΚΑΠΟΤΕ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΙΚΑΝΟΙ

ΧΩΡΙΣ ΣΤΑΥΡΟΥΣ, ΔΡΕΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΓΚΟΥΡΟΥ

ΜΑΖΙ ΝΑ ΖΗΣΟΥΜΕ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ

~O~